

Filmowe pejzaże Ameryk

Filmowe pejzaże Ameryk

pod redakcją

Barbary Kity i Magdaleny Kempnej-Pieniążek

Recenzentka
Elżbieta Durys

Polskie Towarzystwo
Badań nad Filmem
i Mediami

Spis treści

Magdalena Kempna-Pieniążek	
Inni w Ameryce. Odkrywanie pejzażu Nowego Świata – wprowadzenie	7
Aleksandra Krajewska	
John Ford i pejzaż amerykańskiego pogranicza. Przypadek <i>Dyliżansu</i> , <i>Poszukiwaczy</i> i <i>Jak zdobyto Dziki Zachód</i>	33
Ilona Copik	
Geografie filmowe Alfreda Hitchcocka	59
Patrycja Mucha	
Imperium z dykty. O amerykańskich pejzażach studyjnych w musicalu	79
Katarzyna Warmuz	
Obrazy kapitalizmu, obrazy terroru – kino Patricio Guzmána	99
Wojciech Sitek	
W świątyni konsumpcji. Pejzaż Miami w twórczości telewizyjnej i filmowej Michaela Manna	113
Przemysław Pieniążek	
Pęknięcia w rzeczywistości. Dramaturgiczny aspekt przestrzeni w twórczości Johna Carpentera	137
Karolina Kostyra	
Dorastanie w Detroit jest straszne. Krajobraz amerykańskiego koszmaru w <i>Coś za mną chodzi</i>	159
Rafał Strózik	
Metaforyczne ujęcia miejsc we współczesnych filmach oraz serialach amerykańskich o zombie	183

Piotr Aptacy	
Alternatywne światy Wesa Andersona	203
Joanna Aleksandrowicz	
Miejsca nieoswojone. Krajobrazy Peru w filmach Claudii Llosy	221
Natalia Grabka	
Nad Rzeką Traw. Antywesternowość filmów Kelly Reichardt	241
Barbara Kita	
Z dala od innych... Pejzaż w drodze	257
Noty o Autorach	277
Indeks osobowy	281
Spis ilustracji	283

Magdalena Kempna-Pieniążek

0000-0002-2569-5596

Inni w Ameryce Odkrywanie pejzażu Nowego Świata – wprowadzenie

Pierwsze spotkanie z Ameryką to spotkanie z jej widokiem – jeszcze nie z pejzażem, bo kiedy w 1492 roku Pinta, Niña i Santa María zbliżyły się do Nowego Świata, Europejczycy wciąż nie wykształcili w pełni nowoczesnego rozumienia tego terminu. Nie wiedzieli także wtedy o istnieniu innego kontynentu¹ – żeglarze prowadzeni przez Krzysztofa Kolumba byli wszak przekonani, że szukają drogi do Indii. Dostrzeżone wyspy, które wkrótce miały stać się częścią Ameryki Łacińskiej, zostały przez nich błędnie zinterpretowane jako przynależne do terytorium Azji. Przestrzeń Ameryki, którą stopniowo poznawali, wyprzedziła w ich świadomości ideę Ameryki jako odrębnego kontynentu; wyprzedziła także ideę nowoczesnie pojętego krajobrazu, która miała narodzić się

---

¹ Według niektórych badaczy, w momencie rozpoczęcia swojej wyprawy Krzysztof Kolumb był świadomy istnienia jakiegoś lądu na drugim krańcu Atlantyku, ponieważ dysponował mapami z podróży podjętych około siedemdziesiąt lat wcześniej przez Chińczyków, którzy – przemierzywszy Pacyfik – być może dotarli do zachodniego wybrzeża Ameryki Północnej. Póki co tezy te nie zostały w dostatecznym stopniu zweryfikowane przez historyków. Zob. G. MENZIES: *1421. Rok, w którym Chińczycy odkryli Amerykę i opłynęli świat*. Przeł. R. JANUSZEWSKI. Warszawa 2002. Istnieją również podejrzenia, że Kolumb – który około 1477 roku odwiedził Islandię – wiedział o szlakach Normanów i o leżących na Zachodzie ziemiach, które jednak go nie interesowały. Zob. F. MOWAT: *Wyprawy wikingów. Dawni Normanowie w Grenlandii i Ameryce Północnej*. Przeł. W. NIEPOKÓL CZYCKI. Katowice 2008, s. 317.

między innymi pod wpływem odkryć geograficznych oraz przeobrażającej się za ich sprawą wizji świata².

Jak dowodzi Tzvetan Todorov, z zapisków i listów Kolumba wyłania się mentalność raczej średniowieczna niż renesansowa. Odkrywca wydaje się skoncentrowany głównie na religijnych aspektach podejmowanych podróży, takich jak misja ewangelizacyjna oraz pragnienie zgromadzenia środków, które pozwoliłyby na zrealizowanie – pod koniec XV wieku w zasadzie już utopijnego – projektu kolejnej wyprawy krzyżowej³. Równocześnie relacje słynnego Genuńczyka z Nowego Świata przepełnia zachwyt nad pięknem odkrytych ziem, wykraczający poza średniowieczną wrażliwość na „krajobraz postrzegany w jego użytkowości i funkcjonalności, krajobraz przeobrażany, zagospodarowywany”⁴. Dla Kolumba – co jest szczególnie istotne z perspektywy krystalizującego się właśnie nowego podejścia do pejzażu – odkrywanie piękna przyrody nabiera autonomicznej wartości.

Odkrycie Ameryki przez Europejczyków oraz narodziny nowoczesnej idei krajobrazu pozostają w bezpośrednim związku z doświadczeniem Inności. Już w średniowieczu impulsem do przeobrażeń estetycznej wrażliwości związanej ze światem przyrody były kontakty krzyżowców z niezwykle dla nich rzeczywistością Palestyny. O cudach zamorskich krain opowiadali również kupcy i podróżnicy⁵, przyczyniając się do wzrostu ciekawości świata nakierowanej na to, co obce, egzotyczne, niecodzienne. Wreszcie na przełomie XV i XVI wieku ma miejsce bezprecedensowy przypadek spotkania z Innym – rozpoczęcie podboju Ameryki. Jest to zarazem przypadek tragiczny, ponieważ w jego wyniku – jak trafnie stwierdza Todorov – „Inność drugiego człowieka zostaje zarazem odkryta i odrzucona”⁶. Rok 1492, w którym Hiszpanie wypędzają ze swoich terytoriów Innego „wewnętrzny” – pokonując Maurów i zmuszając do opuszczenia kraju Żydów – jest równocześnie datą nawiązania kontaktu z Innym „zewnątrznym”, z Indianami⁷, którym

---

² Zob. B. FRYDRYCZAK: *Krajobraz. Od estetyki the picturesque do doświadczenia topograficznego*. Poznań 2013, s. 15.

³ Zob. T. TODOROV: *Podbój Ameryki. Problem innego*. Przeł. J. WOJCIESZAK. Warszawa 1996, s. 17–19.

⁴ B. FRYDRYCZAK: *Krajobraz...*, s. 19.

⁵ Zob. tamże, s. 15–16.

⁶ T. TODOROV: *Podbój Ameryki...*, s. 59.

⁷ Zgodnie z propozycją Charlesa C. Manna, popartą szczegółową i przekonującą argumentacją natury kulturowo-lingwistycznej, w niniejszym artykule posługuję się terminem „Indianie” jako synonimem określenia „rdzenni Amerykanie”. Zob. C.C. MANN: *1491. Ameryka przed Kolumbem*. Przeł. J. SZCZEPAŃSKI. Poznań 2007, s. 437–443.

jednak odmówione zostaje prawo do podmiotowości. „Kolumb odkrył Amerykę, ale nie Amerykanów”⁸ – konstatuje badacz, wskazując na to, że tych ostatnich Genuieńczyk postrzega jako jeden z elementów krajobrazu, wzmianki o nich ujmując „zawsze w notatkach o przyrodzie, gdzieś między opisami ptactwa i drzew”⁹.

Trzy następujące w tym samym czasie odkrycia: Nowego Świata, Innego oraz nowoczesnej idei krajobrazu wydają się stosownym punktem wyjścia do refleksji o filmowych pejzażach obu Ameryk, tym bardziej, że są one opisywane z perspektywy zewnętrznej, bo europejskiej. Kino wielokrotnie podejmowało temat pierwszych spotkań rdzennych Amerykanów z Europejczykami. Stawiając w centrum swojego zainteresowania przede wszystkim moment odkrycia nowego kontynentu i jego skutki, równocześnie – w sposób mniej lub bardziej świadomy – przywoływało pamięć o pierwszych reakcjach na amerykański krajobraz. To, co dla odkrywców było widokiem zamorskiej krainy, w filmach zostaje zaprezentowane już jako gotowy pejzaż – ujęty w ramy kadru niczym malarski obraz.

Z biegiem lat filmowe wizje Nowego Świata uchwyconego w momencie jego odkrycia zaczęły ulegać zróżnicowaniu – obok bliskiej relacji z pierwszych wypraw toposu rajskiego ogrodu, zaczęły się wśród nich pojawiać motywy bardziej skomplikowane. Filmowe pejzaże Ameryk zaczęły przypominać, że historia obu kontynentów sięga znacznie dalej niż do 1492 roku, że wyprawa Kolumba nie była pierwszym ich „odkryciem” przez Europejczyków i że zamieszkujące je ludy od wieków w świadomy sposób kształtowały otaczającą je rzeczywistość. Chociaż w dalszym ciągu większość z tych obrazów nosi znamiona eurocentrycznej perspektywy, to podjęto również próby zrekonstruowania sposobu, w jaki przestrzeń ta mogła być postrzegana przez jej rdzennych mieszkańców. Bez względu jednak na to, czyimi oczami kino ogląda Amerykę sprzed pierwszych kontaktów z Europejczykami lub z chwili ich nawiązania, ukrytym tematem oferowanych przez nie obrazów jest Inność – zarówno tego, który przybywa do Nowego Świata, jak i tego, który, zamieszkując w Ameryce od pokoleń, w kolonialnej optyce zostaje uznany za obcego. Krajobraz staje się swoistym medium owej Inności – milczącym (co wcale nie znaczy, że biernym) uczestnikiem skomplikowanego procesu kulturowej wymiany zachodzącej między Starym i Nowym Światem.

⁸ T. TODOROV: *Podbój Ameryki...*, s. 59.

⁹ Tamże, s. 42.

Noty o Autorach

Joanna Aleksandrowicz – adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się filmem i kulturą hiszpańską, kinem latynoamerykańskim oraz azjatyckim. Opublikowała książki *Pomiędzy obrazem a wskazówkami zegarów. O estetyce nietrwałości w filmach Wong Kar-waia* (2008) i *Pomiędzy płótnem a ekranem. Inspiracje twórczością Goi w kinie hiszpańskim* (2012), a także artykuły i recenzje z zakresu filmoznawstwa.

Piotr Aptacy – adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Współpracuje także ze Szkołą Filmową im. Krzysztofa Kieślowskiego. Jego zainteresowania skupiają się wokół fenomenów kina współczesnego oraz zjawisk komunikacyjnych, społecznych i kulturowych generowanych przez technologie cyfrowe.

Iłona Copik – profesor Uniwersytetu Śląskiego w Instytucie Nauk o Kulturze. Członkini Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami oraz Śląskiego Towarzystwa Filmowego. Wykładowczyni Akademii Polskiego Filmu. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na problematyce antropologii filmu i mediów, kina polskiego oraz edukacji medialnej. Autorka monografii: *Topografie i krajobrazy. Filmowy Śląsk* (2017), *Pomiędzy Gliwicami a Gleiwitz. Przestrzeń kulturowa miasta w twórczości Horsta Bienka* (2013), współredaktorka tomów zbiorowych: *Kultury obrazu – tabu – edukacja* (2018), *Edukacja przez słowo – obraz – dźwięk* (2015).

Natalia Grabka – doktorantka w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; absolwentka kulturoznawstwa (UŚ). Redaktor działu filmowego internetowego dwutygodnika kulturalnego „artPAPIER”. Interesuje się reprezentacjami natury w filmach. W swoich publikacjach sięga między innymi po teorię postkolonialną, teorię płci kulturowej, zjawiska kontestacji, transgresyjności czy transkulturowości.

Magdalena Kempna-Pieniążek – profesor Uniwersytetu Śląskiego w Instytucie Nauk o Kulturze. Prowadzone przez nią badania dotyczą głównie estetyki *noir* i *neo-noir*, problemów duchowości i religijności w kinie oraz współczesnych wariantów filmowego autorstwa. Autorka monografii: *Dziwniejsze niż fikcja. Rola wyobraźni w filmach Marca Forstera* (2012), *Formuły duchowości w kinie najnowszym* (2013), *Marzyciele i wędrowcy. Romantyczna topografia twórczości Wernera Herzoga i Wima Wendersa* (2013), *Neo-noir. Ciemne zwierciadło czasów kryzysu* (2015), *Lekcje ciemności. Kino dokumentalne Wernera Herzoga* (2020) oraz współautorka książki *Inny/Obcy. Transnarodowe i transgresyjne motywy w twórczości Petera Weira* (2017).

Barbara Kita – profesor Uniwersytetu Śląskiego w Instytucie Nauk o Kulturze, kulturoznawczyni, filmoznawczyni. Zajmuje się teorią filmu i nowych mediów (zwłaszcza francuskiej proweniencji), interesuje ją problematyka obrazu, przestrzeni oraz miejska. Autorka książek: *Między przestrzeniami. O kulturze nowych mediów* (2003) oraz *Obraz zatrzymany. Praktyka i teoria późnego Godarda* (2013). Redaktorka tomu *Przestrzenie tożsamości we współczesnym kinie europejskim* (2006) i współredaktorka (z Andrzejem Gwoździem) *Kina pamięci* (2013). Współredaktorka (z Magdaleną Kempną-Pieniążek) monografii *Filmowe pejzaże Europy* (2017) oraz (z Iloną Copik) *Kultury obrazu – tabu – edukacja* (2018). Ostatnio publikowała w czasopismach „Przegląd Kulturoznawczy” (*Refleksje o fotografii w twórczości Chrisa Markera*; 2019, nr 1) oraz „Studia de Cultura” (*Brama leż. Filmowe topografie Ellis Island*; 2020, nr 1).

Karolina Kostyra – doktorantka w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego, kinofilka, filmoznawczyni. Wyróżniona w XXII Konkursie im. Krzysztofa Mętraka. Autorka publikacji na temat filmu młodzieżowego i narracji inicjacyjnych w kinie, m.in. książki *Wiosenna bujność traw. Obrazy przyrody w filmach o dorastaniu* (2019).

Aleksandra Krajewska – absolwentka kierunku kultury mediów na Uniwersytecie Śląskim. Zwycięzczyni IX edycji konkursu krytyczno-filmowego *Powiększenie*. Interesuje się krajobrazem w kinie oraz teorią feministyczną.

Patrycja Mucha – doktorantka w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; absolwentka kulturoznawstwa (UŚ). Krytyczka filmowa, działająca również na polu edukacji filmowej. Wyróżniona w Konkursie im. Krzysztofa Mętraka w 2019 i 2020 roku. Zajmuje się amerykańskim kinem klasycznym, a zwłaszcza poetyką musicalu.

Przemysław Pieniążek – doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii; absolwent kulturoznawstwa i podyplomowych studiów dziennikarskich (UŚ). Współautor książki *Inny/Obcy. Transnarodowe i transgresyjne motywy w twórczości Petera Weira* (2017). Niegdyś dziennikarz „Gazety Zawierciańskiej”, autor recenzji, esejów i tekstów publicystycznych o tematyce

filmowej, literackiej oraz komiksowej. Redaktor działu komiksu w internetowym dwutygodniku kulturalnym „artPAPIER”.

Wojciech Sitek – adiunkt w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Wrocławskiego, doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii, filmoznawca. Zajmuje się ideologicznym podłożem kina amerykańskiego i gier wideo, a także społecznym fenomenem wideokaset.

Rafał Strózik – absolwent filozofii oraz kulturoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Publikował na łamach dwutygodnika kulturalnego „artPAPIER” oraz „Polemizuj z Kulturą”. Jego zainteresowania oscylują wokół zagadnień obrazowania przemocy, transhumanizmu, liminalności oraz konfliktu między jednostką a społeczeństwem.

Katarzyna Warmuz – doktorantka w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Publikowała m.in. w czasopismach „Widok. Teorie i praktyki kultury wizualnej”, „Czas Kultury”, „Fragile” oraz „RZUT”. Zajmuje się wpływem transformacji na przestrzeń miejską oraz biopolitycznym charakterem gentryfikacji.

Indeks osobowy

- Adair Gene 70, 76
Adorno Theodor W. 83, 96
Aitken Stuart 60, 76
Albites Bernales Enrique 236, 237
Aldan Gerardo 27, 30
Aleksandrowicz Joanna 29
Allen Woody 79
Allende Salvator 100–104
Altman Charles F. zob. Altman Rick
Altman Rick 81, 96
Altman Robert 205
Alvarez Fede 164
Anderson Jack 101
Anderson Paul 184
Anderson Wes 29, 184, 203–213, 215–219
Andia Bellissa 226
Andrysek Adam 36, 56
Angutek Dorota 272, 274
Antonioni Michelangelo 72, 262
Apel Dora 167, 178
Aptacy Piotr 29
Astaire Fred 85–87, 94
Atuey 23
Aubert Robert 199
Ayers Leumuel 85

Badenhausen Kurt 126, 134
Bailey Sara 162, 178
Balarezo Jorge Zvaleta 225, 231, 238

Baldwin Elain 123, 134
Ballard James G. 113–115
Banaś Zbigniew 216, 218
Barański Janusz 115, 134
Barker Steve 199
Bastek Dorota 184, 200
Batty Craig 163, 178
Baudrillard Jean 75, 80, 81, 93, 95, 96, 114, 133, 258, 262, 264, 274
Bauman Janina 118, 133
Bauman Zygmunt 113, 115–119, 121, 122, 126, 130, 133, 134
Bay Michael 67
Beaumont Harry 85
Becerra Cascon Juan 223, 238
Bedoya Ricardo 224, 237
Behlert Marcin 82, 96
Bennett Tarra 153, 156
Benshoff Harry M. 163, 178
Bierstadt Albert 49, 53
Bihl Alain 188
Binelli Mark 170
Blackburn Richard 163
Blackhurst Rod 192
Blair Sara 61, 73, 75, 76
Blake Marc 162, 178
Blevins John 164, 178
Bloch Ernst 195
Blumenberg Hans 195
Bogdanovich Peter 141, 209, 210

- Braff Zach 209
 Bresson Robert 206
 Brody Adrien 209
 Brooks David 114, 135
 Brooks Max 185, 198, 199
 Brooks Xan 244, 255
 Browning Mark 208
 Brynner Yul 22
 Bucholc Marta 128, 134
 Buzon Diaz Eva 223, 238
- Cameron James 154
 Carpenter John 29, 114, 137–139, 141, 142, 144–147, 149–153, 155–160, 165, 166, 175, 180, 181
 Carranza Mariano 223, 238
 Casas Las de Bartolome 14, 21, 23
 Castells Manuel 125, 134
 Castro Teresa 82, 83, 93, 95, 96
 Catalán Elmo 101
 Cezanne Paul 61
 Chakiris George 22
 Chaplin Charles 87
 Cisneros Vitelia 223, 232, 238
 Clark Guy 242
 Cleary Patricio 101, 110
 Cole Thomas 36, 49
 Conrich Ian 146, 156, 157
 Contreras Carranza Carlos 223, 224, 238
 Copertari Gabriela 223, 238
 Copik Ilona 28, 59
 Coppola Roman 217
 Coppola Sophia 171, 174, 209
 Corber Robert J. 75
 Cortés Hernán 21
 Cousin Mark 14, 30
 Crewdson Gregory 168
 Cukor George 85
 Cumbow Robert C. 138–146, 155, 156
 Cundey Dean 143
 Currie Andrew 183
 Cyrzan Honorata 196, 199
 Czarnota-Bojarska Joanna 191, 200
 Czczot Katarzyna 171, 178
- d'Eaubonne Françoise 245
 Dąbrowski Jacek 261, 274
 Daerden Joe 166, 178
 Dahl Roald 217
 David Robert Mitchel 29, 161, 162, 165, 166, 168–171, 174–178, 180, 181
 Davis Mike 124, 134
 De Palma Brian 126, 163
 Dębski Andrzej 261, 274
 Delerue Georges 206
 Diaz Maria 35, 56
 Disney 12, 13, 22, 25, 81
 Donen Stanley 86, 89, 171
 Dostojewski Fiodor 171, 178
 Douglas Edward 21, 30
 Ducournau Julie 163
 Dudzińska-Facca Anna 195, 200
 Duran Semilla M.A. 231, 237
 Durys Elżbieta 38, 56, 61, 76, 119, 134
 Dyer Richard 81, 82, 89, 96
- Ebert Roger 89, 96, 205, 218
 Edwards Vince 22
 Eisenstein Siergiej 260
 Elena Alberto 224, 237
 Engler Ivan 199
 Englund Robert 176, 178
 Erenfeicht Leszek 185, 199
 Estés Clarissa P. 247, 248, 255
 Etter Ralphe 199
- Farrands Daniel 163
 Fatyga Barbara 128, 134
 Fawcett John 163
 Feenstra Pietsie 222, 238
 Fernandez Fernandez David 223, 238
 Feuer Jane 81, 85, 92, 96
 Feynman Richard 194
 Fisher Daniel C. 143, 156
 Fitzmaurice Tony 60, 76
 Fleming Victor 85
 Fołta Martyna 184, 200
 Ford John 28, 36, 38, 39–47, 49, 50, 57, 58
 Forster Marc 198

- Freedman Jonathan 61, 76
Frentzel-Zagórska Janina 130, 135
Freud Zygmunt 74
Friedman Milton 100, 102
Frisancho Jorge 224, 238
Frydryczak Beata 8, 10, 15, 27, 30, 83,
96, 258, 265, 267, 272, 274
- Gabriel Mike 12
Gaine Vincent M. 129, 132, 134
Galster George 166, 178
Garbowski Christopher 38, 39, 56
Gardner Eriq 189, 199
Gardner Jeremie 190
Garland Judy 87, 88
Gast John 37
Gawrycki Marcin 34, 35, 56
Geddes John 199
Gibson Mel 12, 26, 27
Gioulakis Mike 162, 179
Glen John 11, 22
Gnutzmann Rita 224, 238
Godard Jean-Luc 46, 72
Goldberg Eric 12
Goldsher Alan 176, 178
Gomez Leila 236, 237
Gondry Michel 209
Gonzales Benevent L. 231, 237
Gooche Joshua 208, 215, 218
Gordon Jay 165, 178
Gosling Ryan 164
Grabka Natalia 29
Gregory Alice 243, 255
Grunzke Andrew L. 159, 160, 178
Gunning Tom 260, 261, 274
Guzmán Patricio 29, 99, 103–111
Gwóźdź Andrzej 82, 96, 254, 255, 271,
275
- Hackman Gene 210
Hall Dawn E. 242, 245, 252, 255
Hancock Brannon 209–211, 218
Harberger Arnold 101
Harman Chris 188, 189, 200
Harvey David 127
- Hathaway Henry 50
Hausmann Matthias 222, 238
Hawks Howard 139, 140, 149, 153
Hayek Fredrich 100
Heller Agnes 118
Hellmann Claudia 67, 76, 77
Helman Alicja 81, 96
Hepburn Audrey 171
Herzog Werner 82, 205
Hill Richard Ch. 166, 178
Hiltzik Robert 161
Hitchcock Alfred 28, 59, 61, 62, 64–67,
70–75, 77, 140
Hobson Henry 191
Hopkins Jeff 60, 76
Howard Adam 100, 111
Huston Anjelica 209
Huston John 67, 206
- Ićiar Bollaín 14, 23
Iñárritu Alejandro González 90
Iwasiński Łukasz 113, 119, 123, 135
- Jackson Peter 184
Jacobs Steven 61, 62, 64–66, 71, 72,
76
Jakóbczyk Stanisław 272, 274
Jałowicki Bohdan 125, 135
Jameson Frederic 117, 119, 135
Jankowska Hanna 188, 200
Januszewski Radosław 7, 30
Jarmusch Jim 164
Jones Kent 204, 218
Jonze Spike 209
- Kaczyński Maciej 123, 134
Kadłubek Zbigniew 194, 200, 266, 274
Kael Pauline 205, 206
Kalogridis Laeta 18, 30
Kałużyński Wojtek 209, 213, 218
Kanievska Marek 117
Kasch Andrew 163
Kaufman Charlie 209
Keetley Dawn 147, 148, 156
Kelly Gene 79, 80, 86, 89–91, 93

- Kempna-Pieniążek Magdalena 45, 56,
 72, 76, 132, 135, 257, 261, 274
 Kirkman Robert 186
 Kissinger Henry 102
 Kita Barbara 29, 45, 46, 56, 271, 275
 Klein Naomi 100–102, 110
 Klejsa Konrad 38, 56, 61, 76
 Kłopotowski Krzysztof 206, 209, 215,
 218
 Knapp Douglas 140
 Koeck Richard 83, 96
 Kolasińska-Pasterczyk Iwona 61, 64, 76
 Kolumb Krzysztof 7–10, 13–17, 21–24,
 26, 27, 257
 Kornbluh Peter 100, 110
 Kostuch Lucyna 187, 200
 Kostyra Karolina 29
 Kowinski Wiliam S. 116
 Kredell Brendan 213, 218
 Królak Sławomir 114, 135
 Kubrick Stanley 206
 Kuleszow Lew 61
 Kunuk Zacharias 27
 Kunz Tomasz 116, 119, 134
 Kwiatkowski Krzysztof 243, 255
 Kydryński Lucjan 85, 96

 Lambright Anne 222, 224, 232, 238
 Lamont Tom 205, 218
 Landers Lew 12
 Lanzagorta Marco 139, 157
 Largaespada Mildred 224, 238
 Larsen Reif 177, 179
 Laver James 123
 Lawrance Jody 23
 Le Blanc Michel 149, 157
 Leader Anton 144
 Lee Jones Tommy 264, 267
 Lefebvre Martin 82, 84, 96
 Lefley Caroline 168, 179
 Leitch Thomas 61, 76
 Lenz Siegfried 266, 274
 Levine Jonathan 183
 Lewicki Zbigniew 34, 35, 56
 Lewis Maria 162, 179

 Lewis Robert 85
 Lillo Gaston 232, 237, 238
 Lis Renata 75
 Llosa Claudia 224, 226, 233, 239
 Llosa Maria Vargas 222
 Loc Tim 139, 149, 157
 Loiperdinger Martin 261, 274
 Longfellow Henry Wadsworth 21
 Longhurst Brian 123, 134
 Lopez Diaz Marina 224, 237
 Loska Krzysztof 59, 64–66, 74, 76
 Loureiro Manela 189
 Lovecraft Howard Phillips 142, 145,
 150, 152
 Lowenstein Adam 169, 179

 Łoziński Jerzy 121, 123, 134
 Lubitsch Ernst 79, 87
 Lynch David 168
 Lynch Paul 161
 Lyotard Jean-François 272, 274

 MacDonald David 13
 Mach Jolanta 84, 96
 Maclean John 264, 270
 Maffesoli Michel 128, 134
 Maik Wiesław 67, 76
 Makowski Grzegorz 130, 135
 Malick Terence 11, 12, 14–16, 22, 25
 Malouf Juman 205
 Mann Charles C. 8, 13, 24, 26, 30
 Mann Michael 116–119, 121, 122, 126,
 127, 130, 132, 135, 136
 Manovich Lev 175, 179
 Marshall George 50
 Martin Coral del Ana 223, 238
 Maseda Rebeca 237, 238
 Massey Dorren 105, 110
 Matheson Sue 38, 39, 49, 56
 McCarthy Colm 199
 McCracken Grant 115
 McCracken Scott 123, 134
 McDowell James 208, 209, 218
 McEnteer James 102, 103, 110
 McInnes Robin 163, 179

- McQueen Jeff 161
Means Coleman Robin R. 159, 179
Meek Stephen 248–250, 254
Melville Herman 206
Menzies Gavin 7, 30
Meyer Andrea 102, 103, 110
Minnelli Vincent 85
Mirzoeff Nicolas 55, 56
Misiak Daria 183, 184, 200
Monroe Maika 176
Mons Alain 261, 262, 274, 275
Montalva Eduardo Nicanor Frei 100, 101
Morrison James 14, 30
Morrow Brendan 162, 179
Mościcki Paweł 106, 111
Mosdal Søren 18, 30
Mottet Jean 257, 259, 260, 274, 275
Mowat Farley 7, 17, 18, 30
Mucha Patrycja 28
Mulcahey Matt 162, 164, 168, 174, 179
Mulvey-Roberts Marie 148, 157
Murawska Santana 185, 188, 200
Murillo Perez Maria Dolores 223, 238
Murray Bill 209, 215
Murray-Beasley Jon 222, 237
- Navia Patricio 224, 238
Nelson Ray 152
Nemiroff Perri 166
Neruda Pablo 99, 110
Neumann Kurt 21
Newman Alfred 50
Nichols-Pethick Jonathan 119, 135
Niepokólczycki Waclaw 7, 30
Nietzsche Friedrich 194, 200
Nispel Marcus 18, 21
Nixon Richard 101
Nomura Kunichi 217
Nowell-Smith Geoffrey 60, 76
- O'Connor Donald 90
O'Connor John E. 25, 30, 36, 57
O'Sullivan John 35
Odell Colin 149, 157
- Ogborn Miles 123, 134
Oleszczyk Michał 205–207, 217, 218
Olkusz Ksenia 185, 200
Olsen Mark 208, 211, 218
Olson Cristopher J. 162, 179
Olszewski Jan 215, 218
Opechancanough 26
Ozu Yasujirô 217
- Packer Sharon 162, 179
Palmer Barton R. 120
Palmer Landon 172, 179
Parra Ramona 101
Patea Viorica 35, 56
Patterson Hannah 14, 30
Peucker Brigitte 61, 76
Philips Thomas 169, 170, 179
Phillips Kendall R. 137–139, 142–148, 151, 154, 157
Phillips Thomas 169, 170, 171, 179
Pieniążek Przemysław 29
Pinochet Augusto 99, 100, 102–105, 107–111
Piotrowski Mariusz 164, 179
Płaza Maciej 117, 135
Plesnar Łukasz A. 33, 57, 244, 254, 255
Poague Leland 61, 76
Pobłocki Kacper 170, 173, 179
Pocahontas 11, 12, 22, 23, 25
Polański Roman 206
Polin Raymond 194, 200
Porter Edwin S. 155
Portes Alejandro 125, 126, 135
Powhatan 13, 21, 26
Przyłipiak Mirosław 83, 84, 96
Pye Merrill 85
- Raimi Sam 184
Rayner Jonathan 119, 135
Reagan Ronald 80, 121
Refn Nicolas Winding 17–20
Reichardt Kelly 29, 241–248, 251–256
Reinhard CarriLynn D. 162, 179
Rewers Ewa 266, 274
Reynolds Debbie 91

- Ritchie Michael 160
Ritzer George 114–116, 135
Roache-Turner Kiah 199
Robe Chris 212, 218
Roberts Les 83, 96
Rogers Ginger 85, 94
Rokos James 155
Rollins Peter C. 25, 30, 36, 57
Romero George A. 139, 141, 157, 184, 185, 199
Rose Mickey 160
Rosenthal Joe 55
Rosenthal Rick 147
Rosiński Tomasz 123, 134
Ross Herbert 94
Rossellini Robert 72
Rossi Paolo 195, 196, 200
Rousseau Jean-Jacques 194
Rugierro Diane 183
Rusinowa Izabella 34, 57
Russel Chuck 176
Ruth Del Roy 85
Ryan Robbie 270
Rybicka Elżbieta 63, 76
Rybicki Paweł 125, 135
- Said Edward 63
Salinger Jerome D. 206
Salles Walter 224, 237
Samoili Lina 104, 105, 110
Sanders Steven 120, 124–126, 129, 135
Sandhu Sukhdev 104, 105, 111
Sartingen Kathrin 222, 238
Schrader Paul 132
Schultz Warren 198, 200
Schwartzman Jason 209, 217
Schweninger Lee 25, 30
Scorsese Martin 206
Scott Ridley 10, 11, 15, 16, 23
Shary Timothy 163, 179, 211, 218
Shepard Sam 262, 264, 274
Shiel Mark 60, 76
Sholder Jack 163
Shy Christopher 18, 30
Sidney George 85
- Siegel Don 67
Simatovic Remy Maria I. 223, 224, 238
Simmel Georg 193, 194
Sinatra Frank 79
Sitek Wojciech 121, 134, 135
Sitney Adams Paul 260, 274
Sitnitsky Carolina 223, 238
Skarżyńska Krystyna 191, 200
Sklar Robert 88, 96
Sławek Tadeusz 194, 200
Smela Dorota 217, 218
Smith Greg 123, 134
Smith John 12–14, 16, 22, 31
Smith Justin 164
Smith Peter 168, 179
Smoczyńska Agnieszka 163
Smokler Kevin 160, 180
Smoliński Sebastian 95
Sødtholt Dag 167, 172, 175, 180
Solier Magaly 223
Spielberg Steven 168
Stanisławski Krzysztof 82, 96
Stawowy Ludwik 114, 116, 135
Steensland Mark 117, 135
Stepick Alex 125, 126, 135
Stewart James 79, 155
Stockhausen Adam 212
Stone Oliver 128
Strózik Rafał 29
Swinton Tilda 209
Syska Rafał 33, 57
Szlendak Tomasz 115, 116, 135
Szulżycka Alina 71, 77
- Takács Tibor 183
Talalay Rachel 159
Tarkowski Andriej 19
Tarn Nathaniel 99, 111
Taurog Norman 85
Taylor David 168, 176, 180
Terry Paul 153, 156
Theidon Kimberly 223, 224, 229, 238
Thomas June 166, 178
Thomas Richard 166, 178
Thomas Rob 183

- Thompson Lee J. 21, 161
Thoreau Henry D. 114, 135, 194
Thorpe Richard 50, 85
Tisquantum 12
Todorov Tzvetan 8, 9, 13, 21–23, 30
Tong Rosemarie P. 245, 248, 250, 255
Tracy Spencer 51
Trier Joachim 163
Truffaut François 206
Tudor Andrew 84, 96
Tunzelmann von Alex 27, 30
Turner Frederick 35
Turner Strong Pauline 25, 30
- Ugalde Gimeno Esther 222, 238
Urry John 71, 77
- Valle Jean-Marc 264, 266
Vangelis 14
Veblen Thorstein 123, 130, 135
Verdi Giuseppe 232
Vicari Justin 19, 30
Vich Cynthia 230, 233, 238
Vidor King 85
Vilanova Nuria 225, 238
Vinci da Leonardo 11
Vreeland Richard 164
Vreeland Vaughn 210, 212, 218
- Walasek Piotr 34, 35, 46, 57
Waldeback Zara 163, 178
Walters Charles 85
Warmuz Katarzyna 29, 101, 111
Wańkiewicz Andrzej 193, 194, 200
Wayne John 155
Weber-Hof Claudine 67, 76, 77
Węglowski Adam 187, 188, 200
Welles Orson 206
- Wenders Wim 66, 67, 77, 82, 96, 168, 261, 264, 274
Wieczorkiewicz Anna 259, 275
Wilder Ingalls Laura 45, 171
Wilder W. Lee 171
Wilson Luke 209, 215
Wilson Natalie 162, 180
Wilson Owen 209
Wisker Gina 161, 166, 180
Wojcieszek Jarosław 8, 30
Wojtynek-Musik Krystyna 254
Wood David 146, 156, 157
Wray Bill 152
Wright Edgar 183
Wróblewski Janusz 216–218
Wyatt Justin 171, 180
Wyndham John 143
Wyrwas-Wiśniewska Monika 113, 134
- Yates Peter 67
Young Suzie 149, 157
- Zahler Craig 90
Zalewska-Lorkiewicz Katarzyna 187, 200
Zalewski Andrzej 271, 275
Zañartu Mario 100
Zaremba Łukasz 55, 56
Zavattini Cezare 254, 255
Ziegfeld Florenz 85
Zimmerman Marc 224, 238
Zinserling Irena 191, 200
Zonn Leo 60, 76
Zuloaga Marina 225, 238
Zwaniecki Andrzej 204, 215, 218
- Žižek Slavoj 152, 153, 157
Żurawiecki Bartosz 213, 216–218

Spis ilustracji

- Fot. 1.** *1492: Wyprawa do raju (1492: Conquest of Paradise*, reż. Ridley Scott, 1992)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 2.** *Valhalla: Mroczny wojownik (Valhalla Rising*, reż. Nicolas Winding Refn, 2009)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 3.** John Gast, *American Progress*, 1873, olej, płótno, 29,2 × 40 cm
Źródło: domena publiczna
- Fot. 4.** *Dyliżans (Stagecoach*, reż. John Ford, 1939)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 5.** *Poszukiwacze (The Searchers*, reż. John Ford, 1956)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 6.** Albert Bierstadt, *Emigrants Crossing the Plains, or The Oregon Trail*, 1869, olej, płótno, 78,7 × 124,4 cm
Źródło: domena publiczna
- Fot. 7.** *Jak zdobyto Dziki Zachód (How the West Was Won*, reż. John Ford, Henry Hathaway, George Marshall, Richard Thorpe, 1962)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 8.** *Parada wielkanocna (Easter Parade*, reż. Charles Walters, 1948)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 9.** *Deszczowa piosenka (Singin' in the Rain*, reż. Gene Kelly, Stanley Donen, 1952)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 10.** *Grosz z nieba (Pennies from Heaven*, reż. Herbert Ross, 1981)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 11.** *Policjanci z Miami: Wojna Stone'a (Miami Vice: Stone'a War*, reż. David Jackson, 1986)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 12.** *Policjanci z Miami: Niebezpieczna panienska (Miami Vice: Little Miss Dangerous*, reż. Leon Ichaso, 1986)
Źródło: domena publiczna

- Fot. 13.** *Policjanci z Miami: Amen. Prześlijcie forszę (Miami Vice: Amen... Send Money*, reż. James L. Quinn, 1987)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 14.** *Coś za mną chodzi (It Follows*, reż. David Robert Mitchell, 2014)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 15.** *Coś za mną chodzi (It Follows*, reż. David Robert Mitchell, 2014)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 16.** *Coś za mną chodzi (It Follows*, reż. David Robert Mitchell, 2014)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 17.** *The Walking Dead: Niepewna przyszłość (The Walking Dead: What Lies Ahead*, reż. Ernest Dickerson, Gwyneth Hordon-Payton, 2011)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 18.** *Maggie* (reż. Henry Hobson, 2015)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 19.** *Świt żywych trupów (Dawn of the Dead*, reż. Zack Snyder, 2004)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 20.** *Fantastyczny Pan Lis (Fantastic Mr. Fox*, reż. Wes Anderson, 2009)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 21.** *Genialny klan (The Royal Tenenbaums*, reż. Wes Anderson, 2001)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 22.** *Gorzkie mleko (La teta asustada*, reż. Claudia Llosa, 2009)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 23.** *Madeinusa* (reż. Claudia Llosa, 2006)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 24.** *Gorzkie mleko (La teta asustada*, reż. Claudia Llosa, 2009)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 25.** *River of Grass* (reż. Kelly Reichardt, 1994)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 26.** *Meek's Cutoff* (reż. Kelly Reichardt, 2010)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 27.** *River of Grass* (reż. Kelly Reichardt, 1994)
Źródło: domena publiczna
- Fot. 28.** Zabriskie Point. Death Valley (fot. Barbara Kita, 2020)
- Fot. 29.** Pustynia. Desert Hot Springs (fot. Barbara Kita, 2020)
- Fot. 30.** Pejzaż dzikich ostępów. Three Rivers (fot. Barbara Kita, 2020)

Redaktor MAGDALENA KOPEĆ
Fotografie na okładce BARBARA KITA
Projekt okładki MAGDALENA PACHE
Redakcja techniczna MAŁGORZATA PLEŚNIAR
Korekta ADRIANA SZAFORZ
Łamanie GRAŻYNA SZEWCZYK
Redaktor inicjujący PAULINA JANOTA

Tekst publikacji dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe – CC BY-SA 4.0. Wersja elektroniczna monografii zostanie opublikowana 31.12.2021 r. w formule wolnego dostępu w Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego. Copyright wydania © 2020 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. Pewne prawa zastrzeżone.

 <https://orcid.org/0000-0003-3616-9863>

 <https://orcid.org/0000-0002-2569-5596>

Filmowe pejzaże Ameryk / pod redakcją Barbary Kity i Magdaleny Kempnej-Pieniążek. - Katowice :
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2020

<https://doi.org/10.31261/PN.3980>

ISBN 978-83-226-3910-8

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3911-5

(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa:
Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9
71-063 Szczecin

Wydanie I. Liczba arkuszy drukarskich: 18,25. Liczba arkuszy wydawniczych: 20,0. Publikację wydrukowano na papierze Munken Polar 100 g. PN 3980. Cena 64,90 zł (w tym VAT).